

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De verzuchttingsinfinitef

Boogaart, R.J.U.

Citation

Boogaart, R. J. U. (2010). De verzuchttingsinfinitef. *Vaktaal. Tijdschrift Van De Lvvv*, 23(3), 9-10. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/16285>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/16285>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

De verzuchtingsinfinities

Ronny Boogaart

Eerst vond ik dat het een al te letterlijke vertaling was. In *Noem me bij jouw naam* van André Aciman heeft de Italiaan Elio het zichzelf lastig gemaakt door op één avond twee amoureuze afspraken na elkaar te plannen. Hij slaakt dan – in de Nederlandse vertaling – de volgende verzuchting:

Ah, om van het ene lichaam naar het andere te gaan.

Hoort u het hem verzuchten? Ik niet eigenlijk.

Het Engelse origineel heeft hier *Ah, to go from one body to the other* en de vertaler heeft het zichzelf gemakkelijk gemaakt. *To be young again!* Ja, dat willen we allemaal wel, maar: *Om weer jong te zijn?* Je komt dat laatste wel eens tegen maar het voelt voor mij toch altijd als een vertaling uit het Engels. In het Nederlands slaak je niet zo gemakkelijk een verzuchting in de vorm van een infinitief.

Of toch wel?

Precies op de dag dat ik tot bovenstaande conclusie was gekomen, zag ik bij *De Slegte* op één tafel twee boeken liggen met als titel zo'n verzuchtingsinfinities. (In beide gevallen zonder *om* trouwens, wat de vertaling van Aciman al iets beter verteerbaar zou maken; hetzelfde geldt naar mijn gevoel ook voor *Weer jong te zijn!*)

Zo dichtbij te zijn geweest.

Te varen naar het eiland van geluk.

De eerste titel is wel weer een vertaling; het is een regel van de Griekse dichter Kavafis, waarover straks meer. De tweede titel komt ook uit een gedicht, 'Lof der stoomvaart' van Slauerhoff. Dat is dan wel oorspronkelijk Nederlands, maar de schrijver van het boek heeft een beetje gesmokkeld: in het gedicht zelf is deze infinitief helemaal geen verzuchtingsinfinities (...*de enkle zwartverweerde brik/Die alleen overbleef om eens ons tweeën/Te varen naar het eiland van geluk*). Hoe

dan ook, iedereen kan die titels begrijpen dus de constructie bestaat wel degelijk ook in het Nederlands. Maar dan toch vooral in de taal van dichters – en van schrijvers die op zoek zijn naar een poëtische titel voor hun boek. Misschien moeten we uit het taalgebruik van Elio in dat boek van Aciman begrijpen dat deze jongeling een poëtische inborst heeft, want dan is die constructie eigenlijk zo gek nog niet. Aansteller!

Om een verzuchtingsinfinities te kunnen gebruiken moet je een Groot en Diep Gevoel hebben, zoveel is wel duidelijk. *Zo laat nog bij Albert Heijn te zijn geweest* en *Te varen naar Texel* zijn in normale omstandigheden te prozaïsch om met deze constructie gepresenteerd te worden. Niet mooi of niet erg genoeg, of te gemakkelijk te realiseren. Eigenlijk moet het gaan om gevoelens waar geen woorden voor zijn. Letterlijk zelfs: welk gevoel er precies door de gedachte wordt opgeroepen, vertelt de schrijver ons niet. De zin lijkt onvolledig, de hoofdzin ontbreekt. Je kan proberen een hoofdzin erbij te bedenken, maar dat is nog niet zo gemakkelijk. In het boek van Aciman is het bijvoorbeeld helemaal niet duidelijk of Elio nu wel of geen zin heeft in de drukke avond die hij voor zich heeft. De constructie zelf helpt ons daar niet bij. Kijk maar:

Zo te kunnen voetballen!

Zo te moeten voetballen!

Om de eerste zin te vervolledigen kun je een hoofdzin toevoegen als 'is geweldig' of 'zou ik ook wel willen', maar bij de tweede zin gaat het eerder in de richting 'is toch verschrikkelijk' of 'ik moet er niet aan denken'. Er is trouwens ook een subtiel verschil in de functie van *zo*: in de eerste zin verwijst dat naar de kwaliteit van het spel (*zo goed* of *zo mooi*), maar in de tweede zin zal het eerder gaan om ongunstige omstandigheden (op zo'n veld, met zo'n scheidsrechter of met zulke supporters op de tribune, of iets dergelijks). Dat je de ene positief interpreteert en de andere negatief, komt natuurlijk doordat mensen liever dingen *kunnen* dan *moeten*, maar de constructie laat beide toe. Volgens Van Dale kan een *verzuchting* een klacht of een wens zijn en dat is ook zo'n beetje de bandbreedte van de verzuchtingsinfinities.

Dat het niet gemakkelijk is om deze infinitiefzinnen aan te vullen met een hoofdzin, is misschien nog duidelijker bij de regel uit het gedicht van Kavafis. Die hoofdzin volgt ook in de rest van de strofe niet (ik citeer uit de vertaling van Hans Warren en Mario Molegraaf):

*Zo vele keren zo dichtbij te zijn geweest,
bij de ogen, bij de zinnelijke lippen,
bij het gedroomde, geliefde lichaam.
Zo vele keren zo dichtbij te zijn geweest.*

Probeer het gevoel dat Kavafis, de dichter van de onvervulde liefde, hier oproept, maar eens in een hoofdzin te vatten. Ik waag me er niet aan. Het zou ook zinloos zijn: de verzuchtingsinfinitief is juist zo intens doordat het vervolg ontbreekt. Minder is meer. Het gevoel is te mooi of te pijnlijk – of in het geval van Kavafis mogelijk een verwarrende combinatie van die twee – om in woorden te vatten en dat is precies de betekenis van de verzuchtingsinfinitief.

Je ziet dat vaker bij bijzinnen die voor zichzelf zijn begonnen en geen hoofdzin meer nodig hebben: ze hebben een emotionele lading die bij de volledige versie (met expliciete hoofdzin) ontbreekt, of toch minder sterk is. De volgende voorbeelden zijn géén verzuchtingsinfinitieven, maar ze lijken er wel een beetje op.

*Als je dat waagt!
Als dat toch eens waar mocht zijn!*

*Dat je dat durft!
Dat ik jou hier tegenkom!*

Naar de vorm zijn deze zinnen bijzinnen omdat ze beginnen met een onderschikkend voegwoord. Maar een bijbehorende hoofdzin is nergens te bekennen en ook aan de intonatie (of het uitroepteken) hoor (zie) je dat het zelfstandige uitingen zijn. Taalwetenschapper Nicholas Evans spreekt in zulke gevallen van *insubordinatie*: ongehoorzame bijzinnen die zich onttrokken hebben aan het gezag van hun hoofdzin. Dat hebben ze gemeenschappelijk met de

verzuchttingsinfinities, en net als die infinitieven kunnen ook deze constructies niet gebruikt worden voor objectieve beschrijvingen of nuchtere mededelingen. Nee, er zijn weer hevige emoties in het spel: het gaat hier om een sterk dreigement, een diep gevoelde wens, een uitroep van bewondering en eentje van grote verbazing. Je kan er vaak nog wel een hoofdzin bij bedenken maar nodig is dat zeker niet en het maakt de uitingen eigenlijk altijd minder sterk.

Dat laatste is te verklaren als we een relatie leggen met de klassieke stijlfiguur *aposiopesis*. Die naam wordt gebruikt voor gevallen waarin een personage zijn zin halverwege afbreekt omdat hij wordt overmand door emoties. Het gevoel is zó sterk dat het niet meer onder woorden kan worden gebracht en het is aan de verbeeldingskracht van de toeschouwer/lezer om de zin af te maken. In zo'n geval van *aposiopesis* hebben we te maken met een echt onvolledige zin: aan de intonatie hoor je dat de rest van de zin eigenlijk nog moet volgen en in geschreven taal kan dat worden weergegeven met (letterlijk) veelbetekenende puntjes. De constructies uit deze column – de infinitieven, maar ook de gevallen met *als* en *dat* – kunnen ook op die manier worden uitgesproken en opgeschreven, maar ze kunnen ook geheel zelfstandig worden gebruikt. Met behoud van hun emotionele betekenis. Die is dan blijkbaar deel geworden van de constructie zelf, zodat deze uitingen moeilijk nog als 'onvolledig' beschouwd kunnen worden.

Als u begrijpt wat ik bedoel...